

## UKM 4/18 Kirkens ansvar for barns rettigheter

### Vedtak

#### Innledning

I mange år har Den norske kirke vært tydelig på det kristne ansvaret for menneskerettigheter. KM 9/14 slår fast: *«Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde, og menneskets iboende verdighet ligger til grunn for den radikale likeverdstanden i kristendommen. Kirkens engasjement for de universelle menneskerettighetene har derfor troen på Gud som skaper som fundament, men også troen på Jesus Kristus som viser Guds omsorg for hele det menneskelige livet og kirkens kall og oppgave, som innebærer å ta et oppgjør med undertrykkelse, ulikhet og urett, begrunner kirkens menneskerettighetsarbeid».*

Jesus bruker sterke ord om barnas plass i Guds rike «La de små barna komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike tilhører slike som dem.» (Mark 10,14). Kirkenes verdensråd (KV) har fokus på barnerettigheter gjennom satsningen «Kirkens ansvar for barns rettigheter»<sup>1</sup>. Som en del av satsningen har barn og teologer fra hele verden jobbet sammen med barnerettighetsproblematikk. De har identifisert tre hovedsatsningsområder:

- Beskytt barn
- Bevar planeten for barnas skyld
- Lytt til barn

KV inviterer alle sine medlemskirker til å ta del i arbeidet for barns rettigheter, gjerne med utgangspunkt i disse tre hovedområdene. Også utredningen «Sett undertrykte fri!»<sup>2</sup> har noe fokus på barnerettigheter, og spør blant annet «*Er barn og unges rettigheter synlige i Den norske kirkes trosopplæring, gudstjenester og diakoni?*».

**UKM 2018** tar dette på alvor, og har jobbet med barns rettigheter globalt og i vår kontekst i Norge i gjennom komitearbeid og plenumsbehandlinger. I første del av dette dokumentet vil vi legge frem noen globale og generelle anliggender knyttet til barns rettigheter. I andre del går vi inn på kirkens ansvar for barns rettigheter, med utgangspunkt i de tre ovennevnte hovedsatsningsområdene.

#### Brudd på barns rettigheter globalt og nasjonalt

Millioner av barn i verden får ikke oppfylt sine rettigheter og opplever daglig til dels grove menneskerettighetsbrudd. Millioner av barn lever i fattigdom og mange har ikke noe hjem. Barn utfører barnearbeid og lever under slavelignende forhold. Jenter tvangsgiftes, barn blir solgt som sexslaver og utnyttes som barnesoldater. Av alle flyktninger i verden anslås det at 28 millioner er barn<sup>3</sup> og 3 av 4 barn i

<sup>1</sup> KVs satsing «Churches Commitments to Children» er blitt oversatt til «Kirkens ansvar for barns rettigheter»

<sup>2</sup> "Sett undertrykte fri! Den norske kirkes engasjement for menneskerettighetene", Mellomkirkelig råd 2013, s. 99

<sup>3</sup> <https://www.reddbarna.no/nyheter/ny-rapport-3-av-4-barn-utsettes-for-vold> (30.09.2018)



verden utsettes for vold<sup>4</sup>. Som et av verdens rikeste land og som en aktør i globale markeds- og maktstrukturer og internasjonale konflikter bør vi ta innover oss vår del av ansvaret for disse bruddene.

Barn og unges oppvekstvilkår i Norge er – sammenlignet med andre land – veldig bra. Samfunnet er opptatt av barns rettigheter og barn sier selv at det er godt å være barn i Norge<sup>5</sup>. Ofte er vi blendet av hvor godt de fleste har det, men vi må ta innover oss at mange barn i Norge opplever brudd på sine rettigheter<sup>6</sup>.

**UKM 2018** vil spesielt fremheve:

- Barn med spesielle behov/ funksjonsnedsettelse
- Døve og hørselshemmede barns rett til språk
- Fattigdom og utenforskap
- Barn utsatt for vold
- Samiske barn og ungdoms kunnskap og rett til eget språk, identitet og kultur
- Seksuell trakassering, holdninger, grenser
- Mobbesaker som ikke håndteres bra
- Utfordringer til LHBTI+-barn
- Barn på flukt og asylbarn

**UKM 2018** ønsker å påpeke at barn tilhørende minoritetsgrupper og urfolksgrupper er særlig utsatte for rettighetsbrudd. Det samme gjelder barn med funksjonsnedsettelse, LHBTI+-barn og barn på flukt. Det er en entydig overrepresentasjon av vold og seksuelle overgrep blant mennesker som lever i en permanent minoritetssituasjon. Det er for eksempel dokumentert at samiske jenter i Norge er de mest utsatte for vold og overgrep<sup>7</sup>. **UKM 2018** vil fremheve at det også finnes flere etniske minoriteter som ikke er beskyttet av urfolksretten/ILO-konvensjon nr 169. Også barn og unge i disse gruppene er særlig utsatt.

### Kirkens ansvar for barns rettigheter

**UKM 2018** ønsker å rette et særlig fokus på barnerettigheter i kirken, med utgangspunkt i de tre hovedpunktene fra verdens barn i samarbeid med Kirkenes verdensråd: Beskytt barn, bevar planeten for barnas skyld, og lytt til barn.

### Beskytt barn

Barn har rett til beskyttelse mot vold, omsorgssvikt og overgrep. «Trygge rom» er et begrep som er etablert i Den norske kirke, og som det har vært mye fokus på. Det er utviklet mange ressurser<sup>8</sup> og bevisstheten om temaet oppleves som høy. Allikevel blir ikke alle frivillige og ansatte i kirken kurset på temaet og ikke alle menigheter innhenter politiattest av frivillige og ansatte. Det er heller ikke en selvfølge at varslingsrutiner er

<sup>4</sup> <https://www.unicef.no/nyheter/21545/50-millioner-barn-pa-rommen> (30.09.2018)

<sup>5</sup> NOVA, Ungdata Nasjonal rapport 2016, s.2.

<sup>6</sup> For aktuelle rapporter om barnerettsituasjonen i Norge se: Kidza har rett! Barnas skyggerapport til FNs barnekomite 2017. Barns rettigheter i Norge – 2017, Barneombudet og Supplerende rapport, 2017, fra Forum for barnekonvensjonen; alle tilgjengelig på <http://barneombudet.no/2017/09/26/a-hort-folg-lanseringen/> (30.9.2018)

<sup>7</sup> Kilde: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1403494815585936> (30.9.2018)

<sup>8</sup> Se for eksempel ressurser på [www.kirkeligressurssenter.no](http://www.kirkeligressurssenter.no)



på plass eller kjent for barn og unge. «Beskytt barn» handler også mobbing, også på sosiale medier, kjønnsbasert vold og vold på grunn av kulturelle og religiøse praksiser.

**UKM 2018** er opptatt av at kirken skal være et trygt sted som alle kan føle seg velkommen i. Dessverre er dette ikke noe selvfølge. Også i kirken slenger barn og unge ut kommentarer til hverandre, noen føler seg utenfor osv. «Beskytt barn» må også handle om å se hverandre og å ville hverandre vel i menigheten generelt, men også i gudstjenestefelleskapet.

### Bevar planeten for barna skyld

"Alle barn har rett til et liv og en fremtid"<sup>9</sup>. Å bevare planeten for fremtiden er helt grunnleggende for den videre eksistensen til barna og til kommende generasjoner. I tillegg er ofte barn blant dem som blir hardest rammet av naturkatastrofer rundt omkring i verden. Den norske kirkes engasjement for klima og miljø har stått sterk i mange år, både nasjonalt og internasjonalt og er en viktig del av kirkens sosialetiske arbeid<sup>10</sup>. Det er også utviklet ressurser for arbeid rundt temaet sammen med barn og unge og et stadig økende antall menigheter blir «grønne menigheter». Allikevel er **UKM 2018** bekymret for at miljøengasjementet i Den norske kirke er for uforpliktende og for lite konkret. I tillegg vet barn og unge sjelden om at det finnes «grønne menigheter» eller hva det innebærer. **UKM 2018** påpeker at barn og unge må kunne medvirke i kirkens og menighetens engasjement for klima og miljø.

I Norge har samer en særlig tilknytning til skaperverket, både gjennom de samiske språkene, kulturen og historiene. Det er derfor viktig å fremheve at det å ta vare på naturen også er med på å sikre samiske barn og unges rett til samisk identitet og kultur.

### Lytt til barn

«Lytt til barn» handler om retten til å bli hørt og å delta i beslutninger. Barns medvirkning er et av de grunnleggende prinsippene i Barnekonvensjonen og en sentral del av det å anerkjenne barn som selvstendige individer. **UKM 2018** vil påpeke hvor viktig denne retten er og at det bør gjøres mer for å sikre at den blir oppfylt også i kirken.

Barns medvirkning utfordrer til refleksjoner over maktstrukturer. Hvem har makt til å bestemme, og er de voksne villige til å være med å endre disse strukturene?

Den norske kirke har en velfungerende og prioritert ungdomsdemokrati og ungdommens stemme blir i denne sammenhengen tatt på alvor. Allikevel ser vi at det er alt for lite kunnskap om ungdomsdemokratiet i Den norske kirke både blant voksne og barn og unge. Også stemmerett fra 15 års alder er for lite kjent i tillegg til at det er vanskelig for ungdom å skjønne relevansen av å kunne stemme ved kirkevalget.

#### *Barns medvirkning*

*Det er de voksnes ansvar å legge til rette for og oppmuntre til at barn og unge kan få si sin mening og at deres mening blir tatt på alvor (FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1) Barna skal få delta aktivt i planleggingen og vurderingen av tiltak de deltar i. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i deres liv. Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta. Medvirkningsprosesser med barn og unge må være åpne og godt forklart, frivillige og respektfulle. Medvirkningsprosessene må gjennomføres slik at de oppleves som reelle og inkluderende for dem det gjelder. Les mer for eksempel på [www.minstemme.no](http://www.minstemme.no)*

<sup>9</sup> Fra FNs barnekonvensjon, forenklet versjon fra UNICEF.

<sup>10</sup> Se for eksempel <https://kirken.no/nb-NO/gronnkirke/om-oss/kirkens-okende-engasjement/>



Og selv om medvirkning er en av de sentrale dimensjonene i Plan for trosopplæring opplever vi at barn og unge i alt for liten grad har muligheter for medvirkning i kirken. Dette gjelder spesielt yngre barn. Ungdom blir ofte hørt, men barn får oppgaver. Ofte blir det snakket på en måte som barn ikke forstår. Noen ganger lages aktiviteter *for* barn, men ikke *med* barn. Gudstjenester og prekener er altfor sjeldent tilrettelagt for barn, og i hvert fall ikke for samiske barn.

## Den norske kirkes ansvar for barns rettigheter

Gjennom kirkens misjons- og utviklingsarbeid finnes et stor engasjement for – og kunnskap om barns rettigheter i Den norske kirke. Også mange barne- og ungdomsorganisasjoner er opptatt av barns rettigheter. Men ofte snakker vi om barns rettigheter i andre land, og vi glemmer at barns rettigheter også angår barn i Norge og i Den norske kirke. UKM 2018 mener at det læres for lite om barns rettigheter i skolen, og vi vet for lite om våre rettigheter og medvirkning i kirken. Vi opplever at barns rettigheter ikke tematiseres i menigheten selv om temaet hører naturlig sammen med evangeliet.

*«Hvis noen skal ha rettigheter, må noen få ansvar for å ivareta rettighetene. Når Jesus sier «la de små barna komme til meg, og hindre dem ikke», så sier han noe viktig om barns rett, men han gjør det ved å gi en beskjed til de voksne; hvis de små barna skal få komme til Jesus, betyr det at de voksne må legge til rette, og ikke hindre dem. Hvis noen skal ha rettigheter, må noen få ansvar.»*

*(Olav Brennsæter under åpningen av UKM 2018)*

## Konkrete utfordringer

**UKM 2018** vil understreke at ivaretagelsen av barns rettigheter er grunnleggende for gode og trygge inkluderende fellesskap. **UKM 2018** vil også påpeke at kampen for barns rettigheter alltid må gjelde **alle** barn, i Norge så vel som hele verden! Engasjement for barns rettigheter må derfor være solidarisk og alltid også gjelde dem som ikke har mulighet til å heve sin stemme.

## Øke kunnskap om barns rettigheter

- **UKM 2018** utfordrer Den norske kirke til å satse på kunnskapsheving om barns rettigheter:
  - Blant ledere, på alle nivåer
  - Blant voksne, både frivillige og ansatte
  - Blant barn og unge
  - I utdanning til kirkelige stillinger

Det bør legges vekt på godt samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjonene, og temaet må tas inn i utdannelsen til kirkelige stillinger.

- **UKM 2018** oppfordrer alle menigheter til å sette barn og unges rettigheter i Norge og globalt på dagsorden, gjennom forskjellige tiltak.
- **UKM 2018** utfordrer Mellomkirkelig råd til å alltid ha temaet på agendaen i de internasjonale møtene.

## Beskytt barn

- **UKM 2018** ber om at det prioriteres kursing av frivillige og ansatte om sårbarhet, og om overgrepssutsatte barn og unge.



# DEN NORSKE KIRKE

Ungdommens kirkemøte 2018



- **UKM 2018** utfordrer menigheter til å gjennomgå sine rutiner for barns sikkerhet, varslingsrutiner osv. også sammen med barn. Det hjelper lite om menigheter har rutiner som barn og unge ikke kjenner til.
- **UKM 2018** ber som varsomhet når man snakker om seksualitet slik at LHBTI+-barn ikke krenkes.
- **UKM 2018** vil løfte frem menighetenes mulighet til å beskytte barn gjennom å bygge sterke lokale fellesskap. Menighetene oppfordres til å bygge fellesskap hvor man ser hverandre og tar ansvar for hverandre - både i menighetene og i lokalsamfunnene.
- **UKM 2018** utfordrer alle menigheter til å ta i bruk verktøyet ALLEMED.
- **UKM 2018** ber Kirkemøtet ha samiske barn og unges rett til i kultur, språk og identitet med inn i arbeidet med den nye strategiplanen for samisk kirkeliv.

## Bevar planeten for barns skyld

- **UKM 2018** henviser til UKM 5/17 «Sykt rik» og vil igjen løfte utfordringene formulert der om klima.
- **UKM 2018** oppfordrer både menigheter og Kirkerådet til å involvere barn og unge i det videre arbeidet med grønne menigheter og annet engasjement for klima og miljø.

## Lytt til barn

- **UKM 2018** oppfordrer til at det aktivt informeres om og arbeides for deltakelse i ungdomsdemokratiet i Den norske kirke lokalt og regionalt, både blant voksne frivillige og ansatte og blant barn og unge. Dette innebærer også informasjonsstrategier om stemmeretten for ungdom.
- **UKM 2018** utfordrer også til å undersøke muligheter for *andre* arenaer og måter for medvirkning i kirken, både lokalt og nasjonalt.
- **UKM 2018** utfordrer Den norske kirke både lokalt og nasjonalt til å involvere yngre barn når beslutninger tas som berører barn. Det må jobbes med strukturer og rutiner for yngre barns medvirkning i kirken. Det bes om at man prioriterer ressurser og økonomi til å styrke barnedemokratiet i Den norske kirke. Menigheter og Kirkerådet utfordres til å opprette barneråd.
- **UKM 2018** utfordrer til å prioritere kursing av ansatte og frivillige, både i menigheten og i Kirkerådet, om barns medvirkning.
- **UKM 2018** ber menigheter utforske hvordan barn i enda større grad kan inkluderes i gudstjenestefellesskapet. Dette gjelder spesielt barn med spesielle behov, samiske barn og minoritetsbarn med et annet språk.

*ALLEMED er en satsing og et gratis verktøy som skal gjøre det lettere for organisasjoner å inkludere alle barn og unge i fritidsaktivitet, uavhengig av familiens økonomi. Satsingen støttes av mange organisasjoner, blant annet noen kristne barne- og ungdomsorganisasjoner og Den norske kirke, og er et resultat av Nasjonal dugnad mot utenforskap og fattigdom blant barn og unge (NDFU). Se [www.allemed.no](http://www.allemed.no)*